

BEZOBRATLÍ ŽIVOČICHOVÉ ÚDOLÍ OSLAVY A CHVOJNICE

Motýli patří k nejlépe prozkoumaným skupinám organizmů v údolích Oslavy a Chvojnice – díky podrobnému průzkumu jich zde bylo zjištěno více než 1 000 druhů. Nápadní **denní motýli** tvoří jen zlomek tohoto počtu. Mezi nimi je nejvýznamnější výskyt **jasoně dymnivkového** (*Parnassius mnemosyne*) – v Čechách vyhynulého, na Moravě kriticky ohroženého motýla, vyhledávajícího paseky a lesní světliny s výskytem dymnivek, které jsou jeho živnými rostlinami. Dalším význačným druhem je **modrásek rozchodníkový** (*Scolitantides orion*), potravně vázaný na rozchodník velký. Spolu s živnou rostlinou se v údolích vyskytuje na skalních stepích i menších suchých světlínách.

Většina ostatních motýlů je někdy pro jednoduchost shrnována do vývojově i vzhledově různorodé skupiny **nočních motýlů**. Patří sem např. můry, píďalky, přástevníci nebo lišajové. **Hnědopáska alchymista** (*Catephia alchymista*) je v údolích význačnou můrou teplomilných doubrav a skalních lesostepí. Teplé listnaté lesy obývá i **hřbetozubec tmavouhlý** (*Drymonia obliterata*), ustupující druh, zde však stále hojný. **Přástevník kostivalový** (*Euplagia quadripunctaria*) je druh chráněný evropskou legislativou, avšak v České republice je široce rozšířený. V údolích Oslavy a Chvojnice je hojný. Suchá a skalnatá místa mají v oblibě i vzácné píďalky **žlutokřídlec skalní** (*Idaea contiguaria*), vyskytující se např. v okolí zříceniny Levnova, nebo **píďalička šedá** (*Eupithecia impurata*), jejíž housenky se vyvíjejí na zvonku okrouhlolistém. Mezi druhy typické pro vyšší a chladnější polohy patří

běloskvrnka smrková (*Panthea coenobita*), jejíž živnou rostlinou jsou smrk a borovice, **šerokřídlec říjnový** (*Oporinia christyi*), žijící v bučinách, nebo **šerokřídlec jilmový** (*Venusia blomeri*), vázaný na přirozené suťové lesy se zastoupením jilmu.

Brouci jsou velkou a pestrou skupinou hmyzu (u nás žije asi 7 000 druhů), v rámci které jsou v údolích Oslavy a Chvojnice prozkoumání především tzv. saproxylicti brouci, vývojem vázaní na mrtvé dřevo. Pro tuto ekologickou skupinu jsou údolí a přilehlá Náměšťská obora jednou z nejvýznamnějších lokalit v České republice. Patří sem naši největší brouci **roháč obecný** (*Lucanus cervus*) a **tesařík obrovský** (*Cerambyx cerdo*), dále evropskou legislativou chráněný **páchník hnědý** (*Osmoderma barnabita*), jeho vzácnější příbuzný **zdobenec proměnlivý** (*Gnorimus variabilis*) nebo nápadně kovově lesklý, kriticky ohrožený **krasec dubový** (*Eurythyrea quercus*). Z méně nápadných, ale o to vzácnějších druhů, vyvíjejících se v trouchu tlejících stromů, zde žije např. **potemník Tenebrio opacus** a celá suita kovaříků a dřevomilů, mezi nimi i evropsky chráněný **kovařík Limoniscus violaceus** a **dřevomil**

Hylis cariniceps, známý od nás jen z hrstky lokalit. Většinou jde o druhy upřednostňující listnaté lesy nižších nebo středních poloh. Výjimkou je chladnomilný **kovařík Sericus subaeneus**, typický pro horské lesy a inverzní polohy. Na Moravě je mimo jednotlivé lokality v Jeseníkách, Beskydech a Hostýnských vrších znám jenom z údolí Dyje v NP Podyjí, propasti Macocha v Moravském krasu a údolí Oslavy u Lamberka.

Přírodě blízký stav koryta a relativní čistota vody v Oslavě zde umožňuje výskyt čistomilných vodních brouků. **Vodnář Elmis obscura** je druhem podhorských a středních úseků vodních toků, kde se zdržuje při březích, především na obnažených kořenech stromů (vrb, jasanů, olší). **Vodomil Helophorus arvernici** žije v neznečištěných potocích a řekách se zachovalými břehovými partiemi s písčitými naplaveninami.

Ke skupinám hmyzu svázaným s vodním prostředím patří **jepice** a **pošvatky**. Dospělci jsou sice okřídlení a pohybují se na souši, vajíčka však kladou do vody, kde se vyvíjejí larvy. Ty jsou důležitou potravou ryb a dalších vodních predátorů. K významným zástupcům patří ohrožená **jepice sporožilná** (*Oligoneuriella rhenana*), osídlující proudy a peřeje Oslavy. Má ráda kamenitá až balvanitá koryta. Dalšími čistomilnými druhy lipanového až parmového pásma žijícími v Oslavě jsou **jepice Ephemerella notata** a **pošvatka rybářice** (*Perla burmeisteriana*). Na dolním toku Chvojnice patří k význačným zástupcům **pošvatka černá** (*Capnia bifrons*), typická pro potoky a menší říčky s kamenitým dnem.

Řeka Oslava je významným útočištěm i pro další vodní hmyz z různých skupin. Vzácným druhem vážky, jejíž larvy se vyvíjejí na středních úsecích řek s písčitým dnem, je **klínatka vidlitá** (*Onychogomphus forcipatus*). Podobná místa obývá i podivná ploštice **hlubenka skrytá** (*Aphelocheirus aestivalis*), dokonale přizpůsobená k životu ve vodě, odkud dokáže přijímat rozpuštěný kyslík. Význačným druhem je i **hnízdotvorka pospolitá** (*Atherix ibis*) – na čistotu vody náročná příbuzná much, jejíž larvy se po vylhnutí živí hnízdovitě nahloučenými mrtvými těly svých matek.

Pro bezobratlé teplých a suchých stanovišť je zásadní lokalitou okolí Levnova. Lze tady potkat dva význačné lesostepní druhy **sít'okřídlych**: velkého, rychle létajícího **ploskoroha pestrého** (*Libelloides macaronius*) a naopak drobnou a nenápadnou **pakudlanku jižní** (*Mantispa styriaca*), jež svou kořist uchvacuje předními loupeživými nohama. Žije zde i vzácný **křísek Platymetopius complicatus** – druh teplomilných doubrav, jehož larvy žijí v podrostu a dospělci na dubech. U nás je jinak znám jen z jižní Moravy (např. Pálava, Hády u Brna). Dále tu byl zaznamenán teplomilný druh ploštice **podkornice Aradus kuthyi**, jež je rozšířena v teplých a suchých lesích jihovýchodní Evropy. Žije zde i krásný teplomilný pavouk **stepník moravský** (*Eresus moravicus*), dlouho přehlížený a považovaný za příbuzného stepníka rudého. Popsán byl z jihozápadní Moravy až v roce 2008.

Většina druhů **plžů** naopak vyhledává stinná, vlhká místa s dostatkem vápníku. Nejbohatší jsou proto šnečí společenstva suťových lesů, jejichž význačnými zástupci v údolích jsou mírně teplomilná **trojlaločka pyskatá** (*Helicodonta obvoluta*) a jeden z našich největších plžů **zemoun skalní** (*Aegopis verticillus*).